

# برنامه‌ریزی استراتژیک دوره‌های مهارتی ویژه دانشجویان و فارغ التحصیلان دانشگاهی به روش SWOT در شهرستان سمنان

فاطمه ترحمی<sup>۱</sup>

## چکیده

هدف از پژوهش حاضر برنامه‌ریزی استراتژیک دوره‌های مهارتی ویژه دانشجویان و فارغ التحصیلان دانشگاهی با مطالعه موردی در حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در شهرستان سمنان بر اساس چهارچوب جامع تدوین استراتژی با استفاده از الگوی تجزیه و تحلیل SWOT و تصمیم‌گیری بر اساس مدل QSPM می‌باشد. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی می‌باشد. در این پژوهش اطلاعات از طریق پرسشنامه از ۲۴ نفر به عنوان خبرگان جمع‌آوری گردید. پس از نشست‌ها و بهره‌گیری از کمک و نظر خبرگان، پاسخ‌های لازم تهیه و در گزاره‌های استراتژیک سازمان گنجانده شد. بر این اساس و با توجه به فلسفه مدیریتی و ارکان استراتژی سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور در کلیات فرآیند برنامه‌ریزی استراتژیک با استفاده از روش تحلیل ماتریس SWOT به ارزیابی نقاط ضعف و قوت (درون سازمانی) و فرصت‌ها و تهدیدها (برون سازمانی) پرداخته شد سپس از نظر درجه اهمیت و اولویت رتبه‌بندی صورت گرفت و نهایتاً با روش QSPM استراتژی‌های برتر معرفی گردید. نتایج نشان داد سه راهبرد سازمانی شامل، استراتژی بازنگری استانداردهای آموزش مهارتی به منظور بهبود آموزش‌های مهارتی کاربردی و استراتژی مشارکت با دانشگاه‌ها و نهادهای آموزشی در اجرای دوره‌های مهارتی به منظور رضایت‌تأمین کنندگان آموزش حرفه‌ای و افزایش سطح مهارت در جامعه و تغییر جهت دانشگاه‌ها به سمت آموزش‌های مهارت‌محور با هدف تولید علم و فناوری از طریق انجام پژوهش‌های بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای دارای اهمیت می‌باشد.

واژگان کلیدی: آموزش فنی و حرفه‌ای، برنامه‌ریزی استراتژیک، تحلیل SWOT

<sup>۱</sup> کارشناس آموزش مرکز شهید سردار سلیمانی سمنان، کارشناسی ارشد مهندسی صنایع

## مقدمه

نظام‌های آموزشی در کشورهای مختلف، در اثر تحولات جهانی در دو دهه گذشته، با روندهایی روبه رو شده اند که نه تنها فرایند عملیاتی آن‌ها را تحت تأثیر قرار داده، بلکه هدف‌های آن‌ها را نیز متحول کرده است. از جمله این روندها، می‌توان به جهانی شدن و دانش محور شدن اقتصاد، تغییر ماهیت شغل و از همه مهمتر متحول شدن انتظارات جامعه از نظام‌های آموزشی اشاره کرد، بنابراین توسعه نظام‌های آموزشی که به تربیت نیروی انسانی مورد انتظار جامعه بیانجامد بسیار اولویت پیدا کرده است. نظام آموزش‌های فنی و حرفه‌ای یک شرط لازم برای رضایت تقاضای اجتماعی به شمار می‌آید (صالحی عمران، ۱۳۹۴) از سوی دیگر نهاد‌های بین‌المللی همچون سازمان بین‌المللی کار، سازمان یونسکو و بانک جهانی به منظور حصول اطمینان از داشتن نیروی انسانی ماهر و روز آمد برای رشد و توسعه کشورها تأکید بر آموزش قبل از کار، آموزش ضمن کار و یادگیری مادام‌العمر دارند. لذا آموزش‌های مهارتی برای تأمین مربی و تربیت نیروی انسانی ماهر در همه کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه مورد توجه جدی قرار گرفته است.

از سوی دیگر در سالهای اخیر نرخ رشد دانش‌آموختگان دانشگاهی افزایش چشمگیری داشته است و کمبود مهارت‌های کافی برای استخدام پذیری و کارآفرینی مهمترین چالش فارغ‌التحصیلان دانشگاهی است. با توجه به آنکه در ایران سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور متولی ارائه آموزش‌های مهارتی است و با توجه به ضرورت آموزش مهارت‌های مورد نیاز بازار کار به دانشجویان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، توجه به آموزش‌های مهارتی و برنامه‌ریزی استراتژیک این دوره‌ها اهمیت ویژه‌ای می‌یابد. این در حالی است نظام‌های آموزشی فعالیت‌های توانمندی را در آموزش‌های مهارتی و آموزش‌های نظری تجربه کرده‌اند (خاوری و گرزین، ۱۳۹۴). حضور دانشجویان و دانش‌آموختگان با تحصیلات بالای آکادمیک در کارگاه‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای و تمایل بالای سیاست‌گزاران و برنامه‌ریزان از این استقبال مدعای حرکت رو به رشد تلفیق آموزش‌های مهارتی و نظری است (پرند، ۱۳۹۱). استقبال دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاهی از آموزش‌های فنی و حرفه‌ای هنگامی توسعه می‌یابد که کیفیت این آموزش‌ها نیز به طور مرتب رصد گردد.

با توجه به اینکه پایداری نهادی هر نظام آموزشی به پویایی آن در بهنگام‌سازی ظرفیتهای خویش برای تضمین و تأمین کیفیت مناسب مولفه‌های مختلف اعم از روشهای آموزشی، امکانات و تجهیزات مدیریت و تشکیلات و کارکنان نظایر آن بر می‌گردد (بازرگان، ۱۳۸۹)، برنامه‌ریزی استراتژیک ابزاری در اختیار سازمان‌ها می‌گذارد تا بتوانند تدوین و اجرای استراتژی‌ها را در وجوه مختلف سازمان دنبال کنند و بر عملکرد استراتژیک خود مدیریت داشته باشند. همواره برنامه‌ریزی استراتژیک با ارزیابی شرایط محیطی (فرصت‌ها و تهدیدها) و قابلیت‌های درونی سازمان (قوت‌ها و ضعف‌ها) و با در نظر گرفتن ارزش‌های سازمانی استراتژی مناسبی را تدوین و انتخاب می‌نماید (سعدی و همکاران، ۱۳۹۱). این رو در این تحقیق با هدف بهبود کیفیت آموزش‌های مهارتی ویژه دانشجویان و مهارت‌آموختگان دانشگاهی در شهرستان سمنان، برنامه‌ریزی استراتژیک دوره‌های آموزشی به روش SWOT انجام می‌پذیرد.

## مبانی نظری پژوهش

### آموزش فنی و حرفه‌ای (مهارتی)

یکی از ابزارهای مهم تربیت نیروی انسانی، بخش آموزش های فنی و حرفه ای است که با ارائه مهارت های دسته اول به فراگیران آن ها را برای ورود به دنیای کسب و کار آماده می سازد. با توجه به این امر که تغییرات در دنیای بازار کسب و کار و صنعت و سطح نیازمندی ها و مهارت ها را تغییر داده که لازمه پاسخگویی به این تغییرات، آموزشهای انعطاف پذیری است که به فراگیران نحوه برخورد درست با محیط های جدید و حل مسئله را ارائه دهد. چنانکه فراگیران قادر باشند مهارت های شغلی مهمی را همانند برقراری ارتباط، تعهد کاری، وقت شناسی، حل مسئله، کارگروهی، خود مدیریتی، برنامه ریزی و سازماندهی و آشنایی با فناوری را بیاموزند که امروزه برای شاغل شدن امری واجب و ضروری هستند. اما متأسفانه سیستم آموزش در بخش فنی و حرفه ای سیستمی سنتی است که نمی تواند پاسخگوی نیازهای در حال تغییر فراگیران و همچنین بازار کسب و کار باشد. با این وجود، توجه به رویکردهای جدید آموزشی و از سوی دیگر بحث طراحی آموزشی بیش از چند دهه است که در بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه مطرح شده و بسیاری از سازمان های صنعتی، پزشکی و آموزشی از این رویکردهای جدید به مثابه راه میانبری برای اثربخشی آموزش و افزایش مهارت های فردی استفاده می کنند.

### بیکاری دانش آموزان دانشگاهی

بیکاری دانش آموزان دانشگاهی یکی از بزرگترین معضلات اقتصادی در کشور ما به عنوان محور اصلی توسعه و پیشرفت اقتصادی جامعه است کم توجهی و هم سو نبودن نظام آموزش عالی به نیازهای جامعه یکی از دلایل بروز بحران و بیکاری فارغ التحصیلان است در صورتی که نیاز اساسی یک فارغ التحصیل دانشگاهی برای رسیدن به شغل و پذیرش مسئولیت های تخصصی جامعه مهارت است یعنی فرد علاوه بر داشتن توانایی های ذهنی، فیزیکی و سطح تحصیلات و همچنین ویژگی های رفتاری چون شخصیت نوع نگرش انگیزش و ارزش های فردی باید مهارت های فنی، انسانی و ادراکی نیز در طول دوران تحصیل کسب کند اما این گونه که مشخص است بین دوره ها و مواد آموزشی دانشگاه با آنچه بازار کار از بعد مهارت فنی و علمی می طلبد تناسب منطقی برقرار نشده است (انتظاران و طهماسبی ۱۳۹۰).

در حالیکه آمار نرخ بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی بالاست فارغ التحصیلان مراکز مهارت‌آموزی با کمترین نرخ بیکاری مواجه هستند بیکاری التحصیلان دانشگاهی با تحصیلات آکادمیک و دانش‌تئوریکی بالا ولی سطح مهارت و تخصص پایین نشانگر این واقعیت است که بازار کار کشور بسیار هوشمند عمل می‌کند و به تخصص نیروی کار بیش از مدرک آن‌ها اهمیت می‌دهد (انتظاریان و طهماسبی، ۱۳۹۰). در صورتی نیروی انسانی آموزش دیده به یک سرمایه انسانی مبدل خواهد شد که بتواند دانسته‌های خود را در حوزه زندگی و نیازهای مختلف جامعه به کار بندد. کشورهایی که توانسته‌اند با درک این نیاز عمده و واقعیت اجتماعی به جهت دادن آموزش‌های دانشگاهی به سمت نیازهای بازار کار پردازند موفق بوده‌اند. آنان دریافته‌اند که موفقیت دانشگاه‌ها در این است که بتواند نیازهای بخش‌های مختلف اقتصادی و صنعتی کشورشان را برآورده سازند لذا در ابتدا با درکی وسیع به جمع‌آوری اطلاعات لازم در بخش‌های مختلف پرداخته سپس دانشگاه‌ها و مراکز علمی و تحقیقاتی را به سمت رفع این نیازها تجهیز و هدایت کرده است.

تنها با نگاهی به آماردانشگاهیان می‌توان فهمید دانشگاه‌ها بدون توجه به نیازهای واقعی بازار کار اقدام به جذب و پذیرش دانشجو می‌کنند و هیچ‌گونه سیستمی نیز وجود ندارد تا جوانان دیپلمه متقاضی ورود به دانشگاه‌ها را از احتمال بیکار ماندن به دلیل انتخاب رشته‌های نامناسب با نیازهای روز بازار کار آگاه نماید. سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور به عنوان متولی نظام آموزش مهارتی کشور چند سالی است که به ارائه آموزش‌های مهارتی به دانشجویان و دانش‌آموختگان در دانشگاه‌ها پرداخته است مطالعه و بررسی این آموزش‌ها نشان می‌دهد که سازمان از الگوی خاصی که مبتنی بر نیاز بازار کار باشد پیروی نکرده است. فاصله بین بخش صنعت و آموزش‌های دانشگاهی و عدم انطباق این آموزش‌ها با نیازهای بازار کار مشکل اساسی است که منجر به افزایش مستمر نرخ بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی می‌شود دلایل متعددی منجر به بروز این پدیده شده است لکن یکی از دلایل مهم عدم داشتن مهارت‌های مورد نیاز بازار کار است. در این میان خیل انبوه دانش‌آموختگان بیکار دانشگاهی بر دامنه این بحران افزوده است.

### روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی می‌باشد. جامعه مورد بررسی در این پژوهش عبارت بود از تعداد ۲۴ نفر از مدیران، کارشناسان، روسا و سرپرستان ادارات آموزش فنی و حرفه‌ای و نیز افرادی که به نحوی با بدنه مدیریت عملیاتی، میانی و عالی اداره کل آموزش

فنی و حرفه‌ای در ارتباط بودند. قسمتی از اطلاعات مانند اطلاعات آماری از طریق مطالعات کتابخانه‌ای جمع آوری می‌شوند. بخشی دیگر از این اطلاعات پس از کسب اطلاعات اولیه نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدات از طریق مصاحبه میدانی و با ارتباط با مسئولین آموزش فنی و حرفه‌ای و تکمیل پرسشنامه به دست آمد. پس از جمع‌بندی اطلاعات جمع آوری شده از افراد خواسته شد تا نسبت به رتبه‌بندی و اهمیت گذاری نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدات اقدام نمایند. از اطلاعات کلی بدست آمده در تشکیل جدول‌ها و نهایتاً تعیین استراتژی مناسب استفاده شد. جهت حفظ روایی تحقیق از روش روایی محتوایی استفاده شده و پایایی کلی آن ۰,۷۸ با ضریب آلفای کرونباخ برآورد گردید.

در این پژوهش ابتدا جهت جمع‌آوری اطلاعات طی نشست‌هایی با اعضای جامعه از آن‌ها خواسته شد تا نسبت به تکمیل پرسشنامه شماره یک اقدام نمایند. هدف از ارایه این پرسشنامه جمع‌آوری نقاط قوت و ضعف و تهدیدها و فرصت‌ها بود و پس از جمع‌آوری داده‌های اولیه نسبت به بررسی آن‌ها و ایجاد فهرستی یکپارچه از نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدها اقدام شد که در این مرحله نیز رایزنی‌هایی با صاحب‌نظران صورت گرفت. فهرست یکپارچه شده مجدداً به صورت پرسشنامه شماره ۲ به صاحب‌نظران عودت داده شد و از آنها خواسته شد تا نسبت به دادن امتیاز و وزن به هر یک از عوامل اقدام نمایند. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌های شماره ۲ مجدداً نسبت به یکسان‌سازی وزن‌ها و امتیازات توسط رایزنی با صاحب‌نظران انجام گرفت. بر این اساس اولین مرحله تجزیه و تحلیل اطلاعات یعنی ماتریس‌های IFE و EFE تشکیل شد. در گام بعدی ماتریس‌های SWOT، ماتریس ارزیابی عوامل محیطی - داخلی تشکیل شدند نهایتاً ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (QSPM) تشکیل شده و با استفاده از آن استراتژی مناسب ارایه شد.

#### یافته‌ها

در این بخش تمامی داده‌ها و اطلاعات گردآوری شده تحقیق شامل بررسی عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف) و بررسی عوامل محیطی (فرصت‌ها و تهدیدها) ارایه می‌شوند. سپس داده‌ها تجزیه و تحلیل می‌گردد.

#### ۱. شناسایی عوامل موثر درونی و بیرونی

ابتدا با توزیع پرسشنامه شماره ۱ به صورت حضوری از پاسخ‌دهندگان خواسته شد تا نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای موجود را مشخص کنند. از مجموع ۴۰ پرسش مطرح شده، ۲۱ نقطه

ضعف و ۱۹ نقطه قوت شناسایی شدند. با توجه به اینکه تنها ۱۰ مورد نقاط قوت و ۱۰ مورد نقاط ضعف مهم مورد توجه بودند، در پرسشنامه از پاسخ‌دهندگان خواسته شده بود تا اهمیت پرسش‌ها را نیز معین کنند. بدین ترتیب ۱۰ مورد نقاط قوت و ضعف، جمعا ۲۰ مورد عامل داخلی، شناسایی و نهایی شدند.

در ادامه از مجموع ۲۶ پرسش مطرح شده، ۱۶ فرصت و ۱۰ تهدید شناسایی شدند. با توجه به اینکه تنها ۱۰ مورد فرصت و ۱۰ مورد تهدید مهم مورد توجه بودند، در پرسشنامه از پاسخ‌دهندگان خواسته شده بود تا اهمیت پرسش‌ها را نیز معین کنند. بدین ترتیب ۱۰ مورد اول فرصت‌ها و تهدیدها، جمعا ۲۰ عامل بیرونی، شناسایی و نهایی شدند.

## ۲. ماتریس‌های ارزیابی عوامل درونی و بیرونی

پس از نهایی شدن مرحله شناسایی عوامل موثر داخلی و خارجی، می‌توانیم برای بررسی بیشتر این عوامل و تجزیه و تحلیل آنها از ماتریس‌های ارزیابی داخلی و خارجی استفاده کنیم. به همین منظور پرسشنامه شماره ۲ تهیه و توزیع شد. در این پرسشنامه که در حقیقت جداول خام ماتریس‌های ارزیابی داخلی و خارجی است، از پاسخ‌دهندگان خواسته شده بود تا نسبت به امتیازدهی و وزن‌دهی به این عوامل اقدام نمایند. نتایج حاصل که میانگین نمره‌ها و وزن‌های آورده شده در پرسشنامه‌ها هستند، در دو جدول (۱) و (۲) آورده شده است.

جدول ۱: ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) (نقاط قوت و ضعف)

قوت‌ها	حیطه	وزن	درجه بندی	امتیاز وزنی
امکان استفاده از حضور دانشجویان جوان، پرانرژی و مستعد	جذب مخاطب (بازاریابی)	۰,۰۹	۴	۰,۳۶
قابلیت‌های تولید علم و فناوری از طریق انجام پژوهش‌های بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای	توانمندیها	۰,۰۸	۴	۰,۳۲
فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای مشارکت و همکاری با سازمانها، مؤسسات و دانشگاه‌های دیگر جهت برون رفت از وضعیت موجود	توانمندیها	۰,۰۳	۳	۰,۰۹
مکان بهره‌مندی از اساتید متخصص و تجهیزات و امکانات علمی و آموزشی	جذب مخاطب (بازاریابی)	۰,۰۵	۳	۰,۱۵
قابلیت‌های آموزش نیروی انسانی به منظور تامین نیازها و بهبود آموزشهای فنی و حرفه‌ای	جذب مخاطب (بازاریابی)	۰,۰۴	۳	0.12
وجود کانون‌ها و انجمن‌های علمی دانشجویی در دانشگاه‌ها	جذب مخاطب (بازاریابی)	۰,۰۲	۳	0.06

0.06	۳	۰,۰۲	جذب مخاطب (بازاریابی)	وجود مراکز رشد دانشگاهی در برخی از دانشگاه های کشور
۰,۰۹	۳	0.03	مدیریت	قدرت هدایت افکار دانشجویان از طریق فرهنگ سازی در خصوص جایگزینی مشاغل نوپا با مشاغل دولتی.
۰,۰۹	۳	0.03	توانمندیها	اجرای المپیاد و رقابتهای مهارتی؛ آموزش فنی و حرفه ای
۰,۱۲	۳	0.04	توانمندیها	مجوز کردن دانشجویان به مهارتهای فنی مورد نیاز برای مشارکت در شرایط اقتصادی جدید
۱,۴۶	جمع			
متیاز وزنی	درجه بندی	وزن	حیطه	ضعف ها
۰,۱۶	۲	0.08	جذب مخاطبان (بازاریابی)	عدم توجه به مهارتی کردن رویکرد آموزشی دانشگاهی
۰,۱۴	۲	0.07	مالی	پرهزینه سازی طراحی و ایجاد ساختارهای مناسب آموزش فنی و حرفه ای
۰,۱۴	۲	0.07	مدیریت	قدان تعامل پویا میان نظام برنامه ریزی آموزشی و نیازهای مهارتی.
۰,۰۴	۱	0.04	مالی	انحراف بودجه های آموزشهای مهارتی به مواردی غیر از موضوع آموزش فنی و حرفه ای
۰,۱۲	۲	0.06	مدیریت	وجود مراجع ناهماهنگ در سیاست گذاری های آموزش عالی کشور.
۰,۱۴	۲	0.07	جذب مخاطبان (بازاریابی)	حاکمیت روحیه مدرک گرایی در دانشجویان
۰,۰۵	۱	0.05	مدیریت	غلطت توجه آموزش عالی به ماهیت تئوریک و رهاسازی روش های آموزش فنی و حرفه ای.
۰,۰۵	۱	0.05	مدیریت	ضعف تعامل نظام برنامه ریزی استراتژی بازار و صنعت با برنامه های آموزش عالی کشور.
۰,۰۴	۱	0.04	مالی	بی توجهی به سرمایه گذاری ها و رفع نیازهای پاسخ داده نشده بازار
۰,۰۸	۲	0.04	مدیریت	استفاده از افراد غیر متخصص به عنوان مسئول توسعه آموزشهای فنی و حرفه ای
۰,۹۶		۰,۵۷		جمع

در جدول (۱) همانطور که ملاحظه می شود جذب مخاطبان (بازاریابی) مهمترین عامل در بین متغیرهای دیگر بوده است به طوری که از ۲۰ عامل شناسایی شده ۷ عامل مربوط به متغیر جذب مخاطبان (بازاریابی) است. این نکته اهمیت جذب مخاطبان را در مقابل سایر متغیرهای دیگر بیان می کند که در عین حال که آموزش های مهارتی از ضعف در این متغیر رنج می برد از همین متغیر به عنوان نقاط قوت اصلی خود یاد می کند. مجموع امتیازات ۲/۴۲ بدین معناست که آموزش های

مهارتی ویژه دانشجویان و فارغ التحصیلان دانشگاهی در بکارگیری راهبردها و رویه‌هایی برای استفاده از نقاط قوت و بهبود نقاط ضعف موفق عمل نمی‌کند. این مطلب به خصوص در مورد واکنش نسبت به نقاط ضعف‌های مشخص شده مشهود تر است. در مجموع می‌توان گفت که نقاط ضعف آموزش‌های مهارتی بیشتر از نقاط قوت آن است.

جدول ۲: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE) (فرصت‌ها و تهدیدها)

فرصت‌ها	حیطه	وزن	رجه بندی	متمایز وزنی
توسعه و توجه روزافزون وزارت صنایع، وزارت تعاون، وزارت کار و امور اجتماعی و وزارت جهاد کشاورزی به آموزش‌های مهارتی دانشجویان	اجتماعی	0.07	۴,۰۰	۰,۲۸
امکان استفاده از تجربیات کشورهایی که در توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای دانشگاهی دارای تجارب ارزنده‌ای هستند	فناوری	0.04	۴,۰۰	۰,۱۶
افزایش آگاهی‌های لازم در دانشجویان در انتخاب رشته تحصیلی و سطح مهارت مورد نیاز جامعه از آن رشته	اجتماعی	0.06	۴,۰۰	۰,۲۴
افزایش نظارت و بهبود نگرش جهانی نسبت به سطح آموزشی دانشگاه‌ها	اجتماعی	0.03	۳,۰۰	۰,۰۹
استانداردسازی آموزش‌های مهارتی با توجه به تجربیات کشورهای پیشرو	فناوری	0.05	۴,۰۰	۰,۲۰
افزایش قدرت رقابت‌پذیری دانشگاه‌های شهرستان سمنان	رقابتی	0.04	۳,۰۰	۰,۱۲
نرخ بالای بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی	اقتصادی	0.07	۳,۰۰	۰,۲۱
امکان استفاده تعاملی از امکانات پارکها و شهرک‌های علم و فناوری و انکوباتورها	فناوری	0.03	۳,۰۰	۰,۰۹
انطباق رشته تحصیلی دانشجویان با دوره‌های مهارتی مرتبط با آن در سطح جامعه	فناوری	0.04	۳,۰۰	۰,۱۲
مکان اجرای دوره‌های مشترک با وجود دوره‌های علمی، کاربردی و فنی و حرفه‌ای در اکثر استان‌ها	فناوری	۰/۰۶	۲	۰/۱۲
جمع		۰,۴۹		۱,۶۳
تهدیدها		وزن	رجه بندی	متمایز وزنی
جهتگیری ضعیف به سوی بهبود و توسعه کیفیت آموزشی مهارت‌محور	فناوری	0.07	2	۰,۱۴
موانع قانونی و حقوقی ورود به دنیای کسب و کار توسط دانشجویان دارای مهارت	قانونی	0.05	2	۰,۱
مشکلات مربوط به دسترسی به سرمایه اولیه جهت راه‌اندازی شغل توسط دانشجویان دارای مهارت	اقتصادی	0.05	2	۰,۱
عدم وجود نگرش مثبت جامعه به اشتغال از طریق ایجاد کسب و کار شخصی توسط دانشجویان دارای مهارت	اجتماعی	0.05	2	۰,۱
اشباع بازار کار از فارغ التحصیلان فاقد مهارت	اقتصادی	0.06	2	۰,۱۲
ضعف در جذب بودجه و اعتبارات لازم برای توسعه آموزش‌های مهارتی در دانشگاه	اقتصادی	0.04	1	۰,۰۴
ضعف توسعه فرهنگ، آرمان‌ها و ارزش‌های گسست‌ناپذیر کار و تلاش بین دانشجویان	اجتماعی	0.05	2	۰,۱



۰,۱	2	0.05	اجتماعی	برگزیدن استراتژی کار بدون تلاش (انتخاب مشاغل اداری دولتی)
۰,۰۳	1	0.03	قانونی	عدم حمایت لازم دستگاه های مختلف از دانشجویان تازه فارغ التحصیل (حمایت های مالی، مشاوره ای و ...)
۰,۱۲	2	0.06	اجتماعی	افزایش نظارت و کنترل بیرونی تأمین کنندگان آموزش و تربیت حرفه ای
۰,۹۵		۰,۵۱		جمع

در جدول (۲) همان طور که ملاحظه می شود عامل اجتماعی مهمترین عامل در بین متغیرهای دیگر بوده است به طوری که از مجموع ۲۰ عامل ۷ عامل مربوط به متغیر جنبه اجتماعی بوده است اما در مجموع با توجه به پراکندگی متغیرها نمی توان متغیری را به عنوان متغیر اصلی و بسیار مهم در شکل گیری فرصت ها و تهدیدها نام برد. نکته ای که در اینجا جالب به نظر می رسد، مجموع امتیازات ۲/۵۸ بدین معناست که آموزش های مهارتی از فرصت های موجود برای غلبه بر تهدیدات تا حدی موفق عمل کرده است.

### ۳. تجزیه و تحلیل داده ها (مرحله مقایسه)

مدل (SWOT)، این مدل از یک جدول دو بعدی مطابق جدول (۳) تشکیل یافته است. در این جدول در یک طرف عوامل درونی و نقاط قوت و ضعف آنها و در طرف دیگر عوامل بیرونی و فرصت ها و تهدیدات لیست می شوند.

جدول ۳: ماتریس تهدیدها، فرصت ها، نقاط ضعف، نقاط قوت (SWOT)

عوامل داخلی	(S) نقاط قوت	نقاط ضعف (W)
	S1=امکان استفاده از حضور دانشجویان جوان، پر انرژی و مستعد	W1=عدم توجه به مهارتی کردن رویکرد آموزشی دانشگاهی
	S2=قابلیت های تولید علم و فناوری از طریق انجام پژوهش های بنیادی، کاربردی و توسعه ای	W2=پرهزینه سازی طراحی و ایجاد ساختارهای نامناسب آموزش فنی و حرفه ای
	S3=امکان بهره مندی از اساتید متخصص و تجهیزات و امکانات علمی و آموزشی	W3=حاکمیت روحیه مدرک گرایی در دانشجویان
	S4=قابلیت های آموزش نیروی انسانی به منظور تأمین نیازها در بهبود آموزش های فنی و حرفه ای	W4=عدم وجود آموزش های مهارتی کاربردی و پایین بودن سطح مهارت دانشجویان
	S5=اجرای المپیاد و رقابتهای مهارتی؛ آموزش فنی و حرفه ای	W5=وجود مراجع ناهماهنگ در سیاست گذاری های آموزش عالی کشور.

<p>W6-فقدان تعامل پویا میان نظام برنامه ریزی آموزشی و نیازهای مهارتی جامعه</p> <p>W7-استفاده از افراد غیر متخصص به عنوان مسئول توسعه آموزش های مهارتی در دانشگاه ها .</p>	<p>S6=مجهز کردن دانشجویان به مهارت‌های فنی مورد نیاز برای مشارکت در شرایط اقتصادی جدید که انطباق پذیری عنصر اساسی آن است</p> <p>S7-مجهز کردن دانشجویان به مهارت‌های فنی مورد نیاز برای مشارکت در شرایط اقتصادی جدید</p> <p>S8-قدرت هدایت افکار دانشجویان از طریق فرهنگ سازی در خصوص جایگزینی مشاغل نوپا با مشاغل دولتی</p>	<p>عوامل خارجی</p>
<p>راهبردهای مبتنی بر نقاط ضعف و فرصت ها مبتنی بر راهبردهای محافظه کارانه(WO)</p>	<p>راهبردهای مبتنی بر نقاط قوت ها و فرصت ها مطابق با راهبردهای تهاجمی (SO)</p>	<p>(O)فرصت ها</p>
<p>۱-استراتژی بازنگری نوع و استانداردهای آموزش مهارتی با توجه به عدم وجود آموزش های مهارتی کاربردی و توجه روز افزون دستگاه های اجرایی به نیروهای مهارتی (W2,W3,W4,O1,O2,O5).</p> <p>۲-استراتژی بازنگری در سیاست های آموزش عالی کشور با توجه به تجربیات کشورهای پیشرو . (W5,O3)</p> <p>۳-استراتژی هدایت دانشجویان به سمت آموزش های مهارتی مورد نیاز جامعه با توجه به افزایش آگاهی های لازم در انتخاب رشته تحصیلی (W3,O2).</p>	<p>۱-استراتژی رشد و توسعه آموزش های مهارتی دانشجویان با استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو و استفاده از امکانات و نیروی انسانی متخصص (S2,S3,O2,O3).</p> <p>۲-استراتژی رشد و توسعه آموزش های مهارتی به منظور تأمین نیروهای مورد نیاز دستگاه های دولتی و بازار کار (S1,S6,O1,O4)ض ۱*</p>	<p>O1=توسعه و توجه روزافزون وزارت صنایع، وزارت تعاون، وزارت کار و امور اجتماعی و وزارت جهاد کشاورزی به آموزش های مهارتی دانشجویان</p> <p>O2=افزایش آگاهی های لازم در دانشجویان در انتخاب رشته تحصیلی و سطح مهارت مورد نیاز جامعه از آن رشته</p> <p>O3=امکان استفاده از تجربیات کشورهایی که در توسعه آموزشهای فنی و حرفه ای دانشگاهی دارای تجارب ارزنده ای هستند</p> <p>O4=نرخ بالای بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی</p> <p>O5=استاندارد سازی آموزش های مهارتی با استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو</p> <p>O6=افزایش نظارت و بهبود نگرش جهانی نسبت به سطح آموزشی دانشگاه ها</p>

		<p>07-امکان اجرای دوره های مشترک با دوره های علمی -کاربردی و فنی و حرفه ای</p> <p>08-انطباق رشته تحصیلی دانشجویان با دوره های مهارتی مرتبط با آن در سطح جامعه</p> <p>09-امکان استفاده تعاملی از پارکها ، شهرکهای علم و فناوری و انکوباتورها</p>
<p>راهبردهای مبتنی بر نقاط ضعف و تهدیدها مبتنی بر راهبردهای تدافعی (WT)</p>	<p>راهبردهای مبتنی بر نقاط قوت و تهدیدها مطابق با راهبردهای رقابتی (ST)</p>	<p>(T)تهدیدها</p>
<p>استراتژیی مقابله با روحیه مدرک گرایی دانشجویان با ارائه دورههای مهارتی و افزایش سطح مهارت و جایگزینی استراتژی کار و تلاش به جای مشاغل اداری دولتی و ایجاد اشتغال. (W1,W4,W5,T1,T4)</p> <p>مشارکت با دانشاها در اجرای دوره های مهارتی به منظور افزایش نظارت و کنترل بیرونی تأمین کنندگان آموزش حرفه ای (W1,W4,W5,T1,T4)</p>	<p>۱-تغییر جهت دانشگاه ها به سمت آموزش های مهارت محور با هدف تولید علم و فناوری از طریق انجام پژوهش های بنیادی ، کاربردی و توسعه ای به منظور ایجاد اشتغال (S1,S2,T1,T2)</p> <p>۲-استراتژی تغییر نگرش افراد به شغل و ایجاد کار. (S6,T1,T3)</p>	<p>T1=جهتگیری ضعیف به سوی بهبود و توسعه کیفیت آموزشی مهارت محور</p> <p>T2=اشباع بازار کار از فارغ التحصیلان فاقد مهارت</p> <p>T3=برگردن استراتژی کار بدون تلاش (انتخاب مشاغل اداری دولتی)</p> <p>T4=افزایش نظارت و کنترل بیرونی تأمین کنندگان آموزش حرفه ای</p> <p>T5-عدم وجود نگرش مثبت جامعه به اشتغال از طریق ایجاد کسب و کار شخصی توسط دانشجویان دارای مهارت</p> <p>T6-ضعف در جذب بودجه و اعتبارات لازم برای توسعه آموزشهای مهارتی در دانشگاه</p> <p>T7-عدم حمایت لازم دستگاه های مختلف از دانشجویان تازه فارغ التحصیل ( حمایت های مالی ، مشاوره ای و ... )</p>

#### ۴. ماتریس عوامل داخلی -خارجی

پس از این مرحله و شناسایی بازه ضعف و قوت و فرصت‌ها و تهدیدها در محدوده یک عدد، امکان این وجود دارد که با این اعداد، تحلیل‌های واقعی و عملی‌تری اتفاق بیفتد. برای بدست

آوردن این تحلیل و با استفاده از اعداد بدست آمده، می‌توان روش‌های متفاوتی را برای حصول نتیجه و تعیین استراتژی انتخاب کرد.

یک نمودار طراحی می‌شود که محور Xها شامل قوت و ضعف و محور Yها شامل فرصت و تهدید باشد. بازه این نمودار از عدد یک تا چهار در هر دو بُعد خواهد بود و خطوط طولی و عرضی در عدد ۲/۵ یک یکدیگر را قطع می‌کنند. نقطه تلاقی اعداد بدست آمده (IEF) ارزیابی عوامل داخلی و (EFE) ارزیابی عوامل خارجی در نمونه مورد تحلیل، در یکی از چهار وجه جدول قرار خواهد گرفت که تعیین‌کننده استراتژی مورد نظر است. بر اساس ماتریس (IE) چهار استراتژی اصلی برای سیاست‌گذاری کلی و در نهایت تعیین تاکتیک‌ها استفاده می‌شود. در مکان هندسی (فرصت/قوت)، استراتژی تهاجمی، در بخش (فرصت/ضعف) استراتژی محافظه‌کارانه، در موقعیت (قوت/تهدید) استراتژی رقابتی و در نهایت در بخش (تهدید/ضعف) استراتژی تدافعی خواهد بود.

در پژوهش حاضر جمع نمرات ماتریس ارزیابی عوامل داخلی ( $IFE=2.42$ ) و جمع نمرات ماتریس ارزیابی عوامل خارجی ( $EFE=2.58$ ) شده است و با توجه به شکل (۱) مشخص می‌شود که به دلیل قرار گرفتن در مرکز ماتریس (موقعیت V) این احتمال هست که مجبور شود به فعالیت فعلی ادامه دهد ولی احتمال قرارگیری در موقعیت‌های مجاور نیز وجود دارد و به احتمال زیاد شرایطی پیش خواهد آمد که سازمان باید به رشد، توسعه و گسترش فعالیت‌ها و ورود به حوزه‌های جدید نیز بپردازد بنابراین علاوه بر راهبرد WO دیگر راهبردهای موجود در خانه‌های مجاور نیز باید مد نظر قرار گیرد.

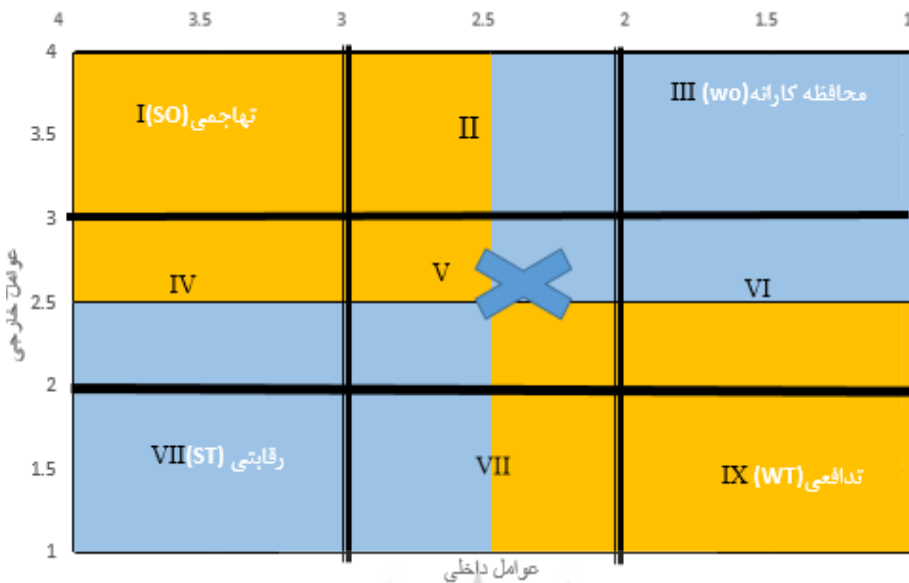
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
 مقاله علمی پژوهشی  
 فصلنامه علمی پژوهشی  
 فصلنامه علمی پژوهشی

I, II, IV: استراتژی‌های رشد و توسعه

III, V, VII: استراتژی‌های حفظ و نگهداری

VI, IIX, IX: استراتژی‌های برداشت یا انحلال

هرچند که نباید فراموش کنیم مثلاً قرار گرفتن در حوزه استراتژی تهاجمی یا محافظه‌کارانه لزوماً یک راهکار مطلق در استفاده از دستورات این استراتژی نیست و تنها یک خط راهنما برای جایگیری صحیح را در اختیار ما قرار می‌دهد، اما به‌رحال استفاده از این سیستم می‌تواند تا حد زیادی تکلیف ما را برای محدوده بررسی و تحلیل مشخص نماید.



شکل ۱: ماتریس عوامل داخلی و خارجی

#### ۵. مرحله تصمیم گیری

یکی از روش‌ها و تکنیک‌های ارزیابی، پایش و نظارت برای تحقق استراتژ، استفاده از ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی یا QSPM می‌باشد. در این روش که در بسیاری از پژوهش‌های مربوط به مدیریت و برنامه ریزی استراتژیک مورد استفاده قرار می‌گیرد مشخص می‌گردد که کدامیک از گزینه‌های استراتژیک انتخاب شده امکان پذیر می‌باشد و در واقع این استراتژی‌ها را اولویت بندی می‌نماید.

این ماتریس از اطلاعات بدست آمده در مراحل مختلف مدیریت و برنامه‌ریزی استراتژیک و راهبردی استفاده نموده و مانند سایر روش‌های راهبردی نیازمند قضاوت خوب، خبرگی و آگاهی است. ماتریس QSPM برای ارزیابی امکان‌پذیری و پایداری راهکارهای پیشنهادی در مواجهه با شرایط محیطی و وضع موجود می‌باشد (جدول ۴).

جدول ۴: ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی QSPM

استراتژی رشد و توسعه با استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو و امکانات موجود	استراتژی رشد و توسعه آموزش های مهارتی به منظور تأمین نیروهای مورد نیاز	اجرای دوره های مشترک با دانشگاه، ما یا استفاده از ظرفیت دانشگاه های علمی کاربردی و پارک علم و فناوری	استراتژی بازنگری استانی درهای آموزش مهارتی	بازنگری در سیاست گذاری های آموزش عالی کشور با استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو	تغییر جهت دانشگاه ها به سمت آموزش های مهارت محور با افزایش آگاهی های لازم	استراتژی تغییر نگرش نسبت به مفهوم کار و عدم انتخاب مشاغل اداری دولتی		مقابله با روحیه مدرک گرایی دانشجویان		استراتژی مشارکت نهاد های آموزشی در اجرای دوره های مهارتی	
						مهم	کمتر مهم	مهم	کمتر مهم	مهم	کمتر مهم
s1	0.08	1	0.08	1	0.08	1	0.08	1	0.08	1	0.08
s2	0.07	3	0.21	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07
s3	0.04	4	0.16	1	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04
s4	0.12	1	0.12	1	0.12	1	0.12	1	0.12	1	0.12
s5	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03
s6	0.04	3	0.12	3	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04
s7	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04
s8	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03
w1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07
w2	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06
w3	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06
w4	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05
w5	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05
w6	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07
w7	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04
مجموع	1.19		1.34		1.25		1.38		1.16		1.43
o1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07
o2	0.06	3	0.18	1	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06
o3	0.05	3	0.15	3	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05
o4	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07
o5	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07
o6	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03
o7	0.08	1	0.08	1	0.08	1	0.08	1	0.08	1	0.08
o8	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04
o9	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04
T1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07	1	0.07
T2	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06
T3	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05
T4	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06	1	0.06
T5	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05	1	0.05
T6	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03	1	0.03
T7	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04	1	0.04
مجموع کل	2.28		2.42		2.47		2.68		2.5		2.7

## نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر برنامه ریزی استراتژیک دوره های مهارتی ویژه دانشجویان و فارغ التحصیلان دانشگاهی به روش SWOT در شهرستان سمنان می باشد. پس از تجزیه و تحلیل داده ها نقاط قوت شامل، حضور دانشجویان جوان، پر انرژی و مستعد در دوره های مهارتی و امکان برنامه ریزی دوره های مهارتی برای این قشر از نقاط قوت دوره های مهارتی می باشد. جذب مخاطب (بازاریابی)، امکان انجام پژوهش های بنیادی، کاربردی و توسعه ای و تولید علم و فناوری با ارائه دوره های مهارتی میسر می شود (توانمندی ها)، آموزش های فنی و حرفه ای می تواند زمینه های لازم برای مشارکت و همکاری با سازمانها، موسسات و دانشگاه های دیگر جهت بهبود وضعیت موجود آموزش های مهارتی ویژه دانشجویان و فارغ التحصیلان را فراهم آورد (توانمندی ها)، آموزش های مهارتی فنی و حرفه ای از اساتید متخصص و تجهیزات و امکانات علمی و آموزشی مناسب برخوردار است (توانمندیها)، آموزش فنی و حرفه ای قابلیت آموزش نیروی انسانی به منظور تأمین نیازها و بهبود آموزش های مهارتی دانشجویان را دارد.

جذب مخاطب (بازاریابی)، آموزش فنی و حرفه ای از وجود کانون ها و انجمن های علمی دانشجویی در دانشگاه ها جهت گسترش و بهبود آموزشها بهره می برد. جذب مخاطب (بازاریابی)، آموزش فنی و حرفه ای از وجود مراکز رشد دانشگاهی جهت گسترش و بهبود آموزش ها بهره می برد. جذب مخاطب (بازاریابی)، آموزش فنی و حرفه ای می تواند در هدایت افکار دانشجویان از طریق فرهنگ سازی در خصوص جایگزینی مشاغل نوپا با مشاغل دولتی موثر باشد (مدیریت)، آموزش مهارتی می تواند با اجرای المپید و رقابتهای مهارتی سطح آموزشهای مهارتی را بهبود بخشد (توانمندی ها)، آموزش فنی و حرفه ای می تواند در تجهیز نمودن دانشجویان به مهارت های فنی مورد نیاز در شرایط اقتصادی جدید موثر باشد (توانمندی ها) می باشد.

پس از تجزیه و تحلیل داده ها نقاط ضعف شامل، آموزشهای دانشگاهی به مهارتی کردن رشته های آموزشی توجه ندارد. (جذب مخاطب)، طراحی و ایجاد ساختارهای مناسب آموزش فنی و حرفه ای پر هزینه می باشد (مالی)، تعامل پویا میان نظام برنامه ریزی آموزشی دانشگاهی و نیازهای مهارتی وجود ندارد (مدیریت)، بودجه های آموزش مهارتی در دانشگاه ها به مواردی غیر از آموزشهای مهارتی اختصاص می یابد (مالی)، مراجع هماهنگ در سیاستگذاری آموزش عالی وجود ندارد (مدیریت)، روحیه مدرک گرایی در دانشجویان وجود دارد.

جذب مخاطبان (بازاریابی)، توجه آموزش دانشگاهی بیشتر به ماهیت تئوریک دروس می باشد و روش های آموزش مهارتی نادیده گرفته می شود (مدیریت)، میان نظام برنامه ریزی استراتژی بازار و صنعت و برنامه های آموزش عالی تعامل بهینه وجود ندارد (مدیریت)، در برنامه ریزی آموزشهای مهارتی دانشگاهی به سرمایه گذاری ها و نیازهای پاسخ داده نشده بازار توجه نمی شود (مالی)، از افراد غیر متخصص به عنوان مسئول توسعه آموزشهای فنی و حرفه ای در دانشگاه ها استفاده می شود (مدیریت) می باشد.

در بررسی نقاط قوت و ضعف داخلی متغیر توانمندی آموزشی تواتر بالایی دارد و به نظر می رسد در بخش نقاط ضعف تفکرات مدیریتی باعث ضعف سازمان شده است تا هر عامل دیگری. در مورد نقاط قوت، توانایی جذب مخاطبان، آموزش فنی و حرفه ای را گسترده تر و قویتر ساخته است.

پس از تجزیه و تحلیل داده ها فرصت ها شامل، توسعه و توجه وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و وزارت جهاد کشاورزی به آموزش های مهارتی دانشجویان افزایش یافته است (اجتماعی)، استفاده از تجربیات کشورهایی که در توسعه آموزشهای فنی حرفه ای دانشگاهی دارای تجارب اندازه ای هستند (فناوری)، آگاهی های لازم در دانشجویان در خصوص انتخاب رشته تحصیلی و سطح مهارت مورد نیاز جامعه از آن رشته افزایش یافته است (اجتماعی)، نظارت و نگرش جهانی به سطح آموزشی دانشگاه ها افزایش یافته است (اجتماعی)، امکان استانداردسازی آموزش های مهارتی با توجه به تجربیات کشورهای پیشرو وجود دارد (فناوری)، آموزش های مهارتی در دانشگاه ها می تواند قدرت رقابت پذیری دانشگاه ها را افزایش دهد (رقابتی)، بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی نرخ بالایی دارد (اقتصادی)، امکان استفاده از امکانات پارک ها و شهرک های علم و فناوری و انکوباتورها در ارائه دوره های مهارتی وجود دارد (فناوری)، دوره های مهارتی منطبق با رشته تحصیلی دانشجویان در جامعه وجود دارد (فناوری) و امکان اجرای دوره های درخواستی دانشگاه ها با وجود دوره های علمی، کاربردی و فنی و حرفه ای در استان (فناوری) می باشد.

پس از تجزیه و تحلیل داده ها تهدیدها شامل، جهتگیری آموزش های دانشگاهی به سوی بهبود و توسعه کیفیت آموزش مهارت محور ضعیف است. (فناوری)

ورود به دنیای کسب و کار توسط دانشجویان دارای مهارت با موانع قانونی و حقوقی مواجه است (قانونی)، دانشجویان دارای مهارت جهت راه اندازی شغل با مشکلات سرمایه اولیه مواجه



اند(اقتصادی)،نگرش مثبت به خود اشتغالی و کارآفرینی در دانشجویان دارای مهارت وجود ندارد(اجتماعی)،جمعیت بالایی از شاغلین بازار کار را فارغ التحصیلان فاقد مهارت تشکیل می دهند(اقتصادی)،در جذب بودجه و اعتبارات لازم جهت توسعه آموزش های مهارتی در دانشگاه ها مشکلاتی وجود دارد(اقتصادی)،در توسعه فرهنگ ، آرمان ها و ارزش های کار و تلاش بین دانشجویان ضعف وجود دارد(اجتماعی)،دانشجویان بیشتر تمایل به انتخاب مشاغل اداری دولتی دارند(اجتماعی)،دستگاه های مختلف از دانشجویان فارغ التحصیل حمایت لازم را نمی نمایند(قانونی)، نظارت و کنترل تأمین کنندگان آموزش فنی و حرفه ای افزایش یافته است(اجتماعی) می باشد.

در مورد فرصت های محیطی، آموزش های مهارتی تغییرات فن آوری را نه تنها تهدیدی برای خود نمی پندارند بلکه به آن به دیده فرصت می نگرند و این در حالی است که بسیاری از سازمان ها کاملاً تفکری برعکس دارند.

راهبردهای متمرکز بر رقابتی / تهاجمی نقاط قوت درونی و فرصتهای بیرونی نشان داد که باید در دانشگاه های منطقه مورد مطالعه آموزش های مهارتی رشد و توسعه یابد تا بتوان از انرژی و استعداد دانشجویان بیشتر بهره مند شد و نیز برای استفاده از قابلیت های تولید علم و فناوری از طریق انجام پژوهش های بنیادی، کاربردی و توسعه ای باید با بهره مندی از اساتید متخصص و تجهیزات و امکانات علمی و آموزشی و تجربیات کشورهای پیشرو بتوان سطح آموزش های مهارتی کاربردی و سطح مهارت دانشجویان را به منظور تأمین نیروهای مورد نیاز دستگاه های دولتی و بازار کار ارتقا داد.

راهبردهای متمرکز بر تنوع بخشی نقاط قوت درونی و تهدیدهای بیرونی نشان داد که در دانشگاه های منطقه مورد مطالعه باید جهتگیری دانشگاه ها برای توسعه کیفیت آموزشی به سمت آموزش های مهارتی سوق یابد بدین منظور باید کیفیت آموزشهای مبتنی بر مهارت با بهره گیری از قابلیت های تولید علم و فناوری و انجام پژوهش های بنیادی، کاربردی و توسعه ای ارتقا یابد.

برای رفع نیاز بازار کار که از فارغ التحصیلان فاقد مهارت اشباع گردیده است لازم است دانشجویان برای کسب مهارت در زمان تحصیل هدایت شده و آموزشهای فنی و حرفه ای مورد نیاز را کسب

نمایند تا تفکر کار بدون تلاش و توقع داشتن مشاغل اداری دولتی بعد از فارغ التحصیلی از ذهن آنها پاک شود.

راهبردهای بازنگری ضمن تاکید بر نقاط ضعف درونی، سعی بر بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی در جهت رفع نقاط ضعف فراوی آموزش‌های مهارتی دانشجویان دارد و نشان داد که در دانشگاه‌های منطقه مورد مطالعه باتوجه به عدم وجود آموزش‌های مهارتی کاربردی و یا پایین بودن سطح مهارت دانشجویان نیاز است تا در نوع و استانداردهای آموزشی مهارتی به منظور تأمین نیروهای مورد نیاز دستگاه‌های اجرایی بازنگری گردد.

باتوجه به وجود روحیه مدرک‌گرایی در دانشجویان لازم است تا باافزایش آگاهی‌های لازم در دانشجویان در انتخاب رشته تحصیلی و سطح مهارت مورد نیاز بازار این روحیه را کمرنگ گردد. با توجه به وجود مراجع ناهماهنگ در سیاست‌گذاری‌های آموزش عالی کشور از تجربیات کشورهای که در توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای دانشگاهی دارای تجارب ارزنده‌ای هستند بهره‌گرفته شود و در سیاست‌گذاری‌ها بازنگری صورت گیرد.

راهبردهای تدافعی بر رفع آسیب‌پذیری آموزش‌های فنی و مهارتی دانشگاه‌ها تأکید دارند لذا لازم است در دانشگاه‌های محل مورد مطالعه تحقیق، برای فرهنگ‌سازی در خصوص حذف تفکر مدرک‌گرایی و جایگزینی استراتژی کار و تلاش بجای انتخاب مشاغل دولتی، رویکرد و جهت‌گیری آموزشی دانشگاه‌ها، مهارت‌محور شود. بدین صورت که آموزش‌های مهارتی کاربردی متناسب به نیاز بازار کار ارایه شود در این صورت بازار کار نیز رویکرد خود به جذب دانشجویان را تغییر میدهد و نیز مشارکت با دانشگاه‌ها در اجرای دوره‌های مهارتی موجب افزایش نظارت و کنترل بیرونی تأمین‌کنندگان آموزش حرفه‌ای می‌گردد.

با نگاهی دقیق به مفهوم مدیریت استراتژیک می‌توان به ضرورت استفاده از آن پی برد. با توجه به تغییرات محیطی که در حال حاضر شتاب زیادی به خود گرفته است و پیچیده شدن تصمیمات سازمانی، لزوم به کارگیری برنامه‌ای جامع برای مواجهه با این‌گونه مسایل بیشتر از گذشته ملموس می‌شود؛ این برنامه چیزی جز برنامه استراتژیک نیست.

این برنامه‌ریزی صحیح به دانشگاه‌ها امکان می‌دهد با یک ملاحظه منسجم و جامع‌نگر نسبت به تمامی امکانات مادی و معنوی خود و بسیج آن‌ها جهت پیشبرد استراتژی‌هایی که آموزش‌های آنها را

مهارت محور مینماید گام بردارند. این برنامه ریزی استراتژیک برای بهبود و توسعه آموزشهای مهارتی به دانشجویان در دانشگاه ها نمی تواند بدون اجرای مراحل پیشینی که در این تحقیق به آنها اشاره شد، تدوین گردد. در حوزه ارایه آموزشهای مهارتی نیز به اقتضای ماموریت کلانی که دانشگاه ها برعهده دارند، تدوین برنامه های میان مدت و درازمدت بیش از راهبردها کوتاه مدت کارساز خواهد بود.

نتایج به دست آمده از ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی (QSPM) نشان داد بهترین استراتژی های برنامه ریزی دوره های مهارتی ویژه دانشجویان و فارغ التحصیلان در شهرستان سمنان به ترتیب به شرح زیر می باشد:

استراتژی بازنگری استانداردهای آموزش مهارتی به منظور بهبود آموزش های مهارتی کاربردی: بر همین اساس پیشنهاد می شود استانداردهای آموزش مهارتی با توجه به نیاز دانشجویان و فارغ التحصیلان بازنگری گردد و دوره های مهارتی متناسب با نیاز بازار کار و رشته تحصیلی مخاطبان همزمان با دوران تحصیل و یا پس از آن ارائه گردد.

استراتژی مشارکت با دانشگاه ها و نهادهای آموزشی در اجرای دوره های مهارتی به منظور رضایت تأمین کنندگان آموزش حرفه ای و افزایش سطح مهارت در جامعه. با همکاری نهادهای آموزشی در نیازسنجی آموزش مهارتی در جامعه و ارائه دوره های آموزشی با توجه به رشته های دانشگاهی و نتایج نیازسنجی می توان انتظار داشت که آمار اشتغال فارغ التحصیلان و سطح مهارت دانشجویان افزایش یابد.

استراتژی تغییر جهت دانشگاه ها به سمت آموزش های مهارت محور با هدف تولید علم و فناوری از طریق انجام پژوهش های بنیادی، کاربردی و توسعه ای: این راهبرد به دنبال تغییر بخشی از آموزش های تئوری دانشگاهی به سمت آموزش های مهارتی به منظور تولید علم و فناوری و انجام پژوهش های بنیادی، کاربردی و توسعه ای با هدف رفع نیاز بازار کار از فارغ التحصیلان فاقد مهارت می باشد.

استراتژی تغییر نگرش در خصوص روحیه مدرک گرایی و افزایش آگاهی به کسب مهارت با هدف ایجاد اشتغال، استراتژی بازنگری در سیاست گذاری های آموزش عالی کشور با استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو، استراتژی رشد و توسعه آموزش های مهارتی به منظور تأمین نیروهای مورد نیاز

دستگاه‌های دولتی و بازار کار، استراتژی رشد و توسعه با استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو و امکانات موجود، اجرای دوره‌های مشترک با دانشگاه‌ها با استفاده از ظرفیت دانشگاه‌های علمی کاربردی و پارک علم و فناوری با هدف افزایش سطح آموزشی دانشگاه‌ها و تجهیز کردن دانشجویان به مهارت‌های فنی مورد نیاز جامعه، استراتژی تغییر نگرش نسبت به مفهوم کار و عدم انتخاب مشاغل اداری دولتی با بهبود کیفیت آموزش مهارت محور و ایجاد خوداشتغالی با جلب حمایت دستگاه‌های دولتی از دانشجویان.

### منابع

- انتظاریان، ز.، و طهماسبی، ط. (۱۳۹۰). بررسی میزان هماهنگی و انطباق آموزش عالی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با نیازهای بازار کار. ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه، ۱۴۰.
- بازرگان، ع (۱۳۸۹). مقدمه‌ای بر ارزیابی کیفیت در نظام‌های آموزشی. پژوهشنامه مطالعات برنامه ریزی آموزش عالی. شماره ۶ صفحه ۱۲۵-۱۳۸.
- پرند، ک (۱۳۹۱). بررسی نقش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در موضوع اشتغال. سخنرانی در همایش فنی و حرفه‌ای.
- خاوری، ع گرزین، ر. (۱۳۹۴). آسیب شناسی آموزش‌های مهارتی، همایش مهارت آموزشی و اشتغال.
- سعدی، ج، مروری بر فعالیت آموزش فنی و حرفه‌ای کشور از گذشته تا حال و نقش آن در برنامه‌های سوم، چهارم، پنجم توسعه و چشم انداز ۲۰ ساله، آموزش فنی و حرفه‌ای در ایران جلد دوم، تهران، ۱۳۹۱.
- صالحی عمران، ابراهیم، سعید یغموری، (۱۳۸۹)، بررسی مهارت‌های اشتغال زای بازار کار با توجه به اقتصاد جهانی در برنامه‌های درسی آموزش عالی. مطالعات برنامه درسی. دوره ۱۶. شماره ۱۶. صفحه ۱۶۵-۱۸۵.

- Brenstein S., and Bessant J. (2007). *The manufacturing strategy-capabilities links in mass customization and agile manufacturing: an exploratory study. International Journal of Operations & Production Management*, 23:707-730.
- Brown, A; Adler, Richard P. (2008). *Minds on Fire: Open Education, the Long Tail and Learning* *EDUCAUSE Review*, 43(1), 16.32